

Грицай Панас Карпович

(1901–1943)

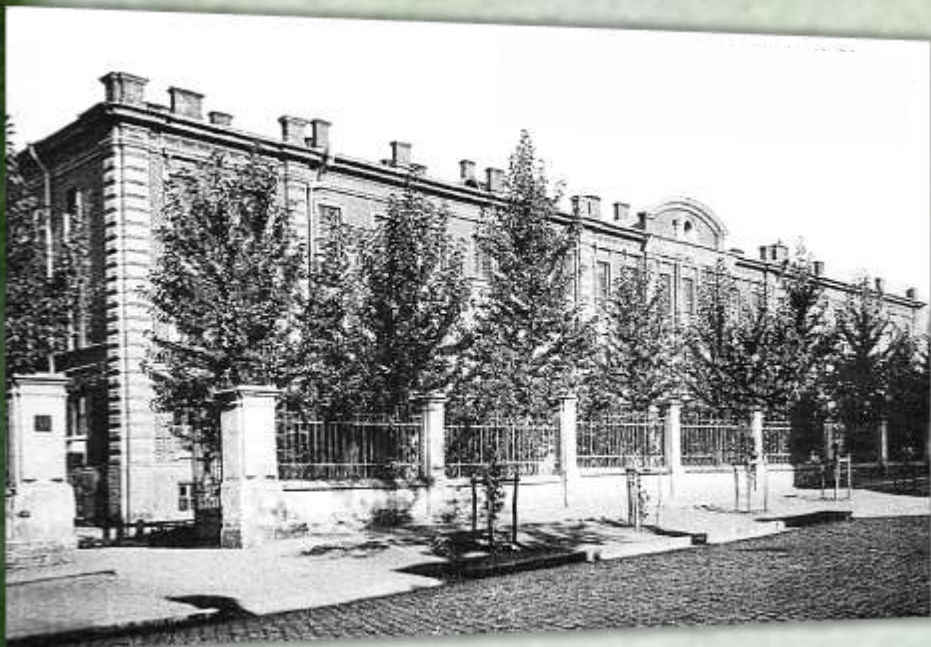
120 років з дня народження
кандидата медичних наук,
доцента кафедри епідеміології
Харківського медичного інституту,
учасника Другої світової війни

Панас Карпович Грицай народився 21 лютого 1901 р. в селі Бобрик Роменського району Полтавської області в селянській родині. В 1920 р. закінчив Роменську гімназію для дорослих

Одночасно з навчанням Панас Карпович працював у міському санітарно-епідемічному відділі дезінфектором, потім дезінструктором. В цей час брав активну участь в громадському житті міста, зарекомендував себе діловою, чесною і порядною людиною. У 1920 р. його обрано членом Роменської міської Ради

У 1921 р. Комітетом незаможних селян Панас Карпович направлений на навчання до Харківської медичної академії (згодом – Харківський медичний інститут)

*Факультети і лабораторії медичного факультету
Харківського університету (вул. Сумська, 39).
Будівля зруйнована під час Другої світової війни*

*Жіночий медичний інститут (1910-1920),
вул. Сумська, 1.*

*У 1920 р. відбулося об'єднання медичного
факультету університету з Жіночим медичним
інститутом в один вуз*

Під час навчання Панас Карпович обирається в студентські комітети та активно працює у декількох наукових студентських гуртках. Наукові інтереси майбутнього лікаря стосувалися бактеріології та епідеміології

В.Я. Рубашкін

На 3-му курсі, під час епідемії малярії в Україні (1924 р.), П.К. Грицай закінчив курси з підготовки медичних робітників для боротьби з епідемією під керівництвом професора Володимира Яковича Рубашкіна

В цьому ж році бере участь в експедиції до Ізюму під керівництвом відомого вченого професора І.В. Васильєва, де працює спочатку лаборантом малярійного загону, а далі ентомологом

У 1926 р. Панас Карпович закінчує санітарно-гігієнічний факультет Харківського медичного інституту

В цьому ж році починає працювати на Харківській малярійній станції і проходить шлях від епідеміолога-маляріолога до завідувача

Успіхи в навчанні, наполегливість, професійні здібності й порядність дозволили молодому спеціалісту вступити до аспірантури при кафедрі бактеріології та епідеміології Наркомату охорони здоров'я

С.І. Златогоров

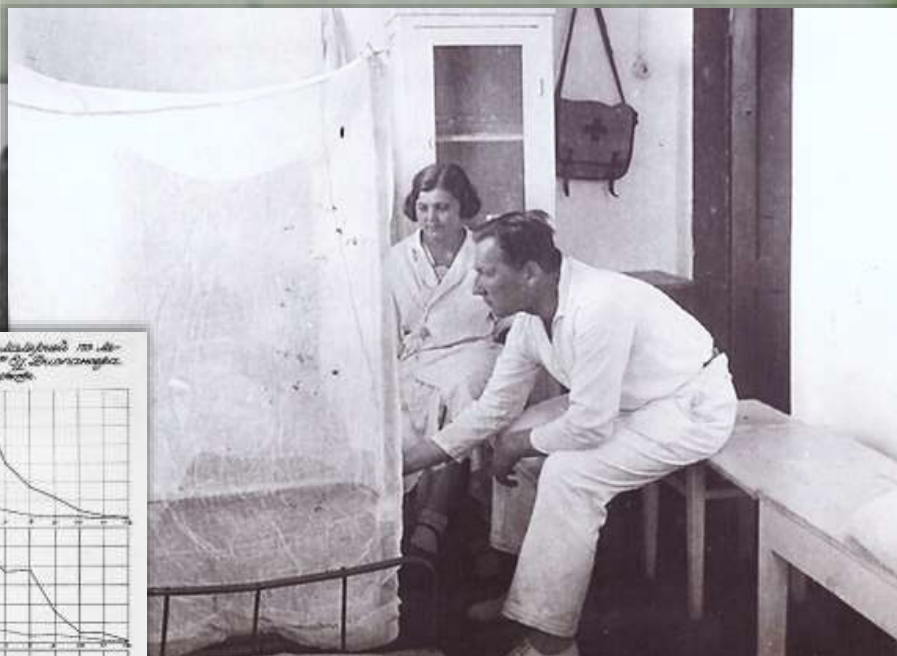
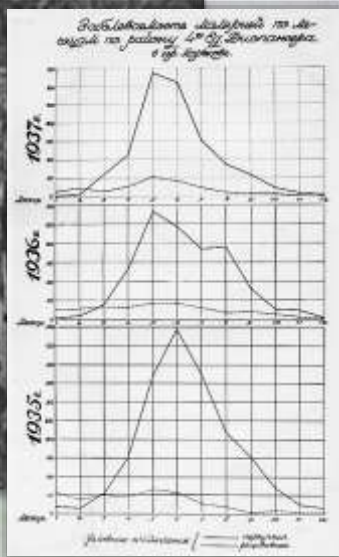
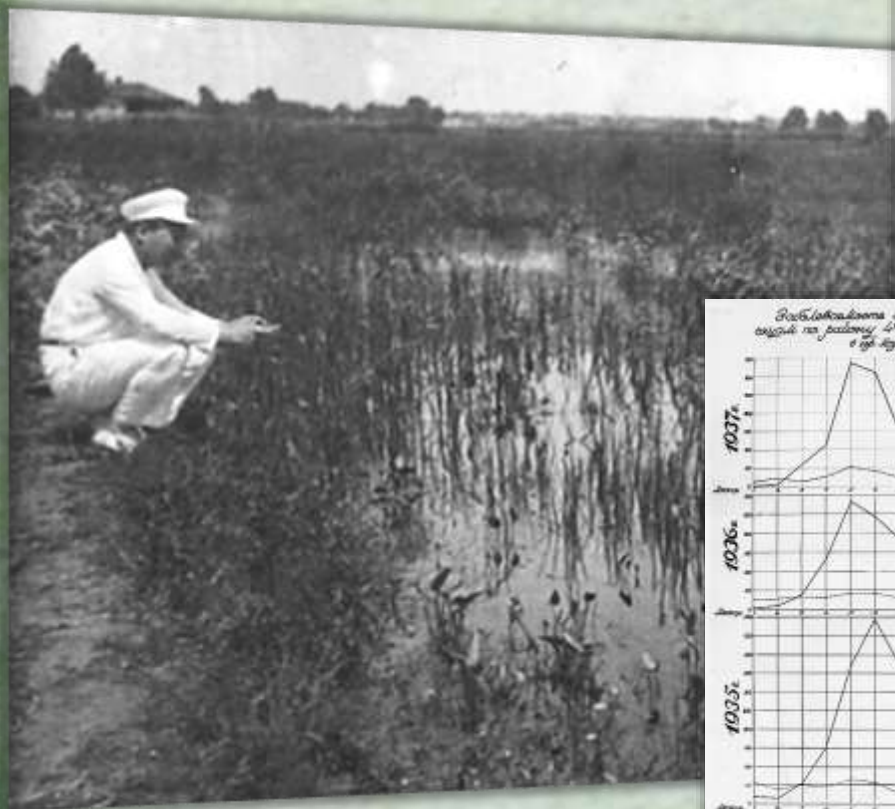
З 1926 по 1930 р. Панас Карпович навчається під керівництвом професора Семена Івановича Златогорова та майбутнього засновника кафедри епідеміології Харківського медичного інституту – професора Михайла Миколайовича Соловйова

М.М. Соловйов

По закінченні аспірантури П.К. Грицай захищає аспірантську роботу і отримує звання самостійного наукового робітника

В цей час майбутній вчений працює над дослідженнями річок і водойм Харківського регіону з точки зору подальшої організації протималярійної боротьби, епідеміології та профілактики малярії у Харкові

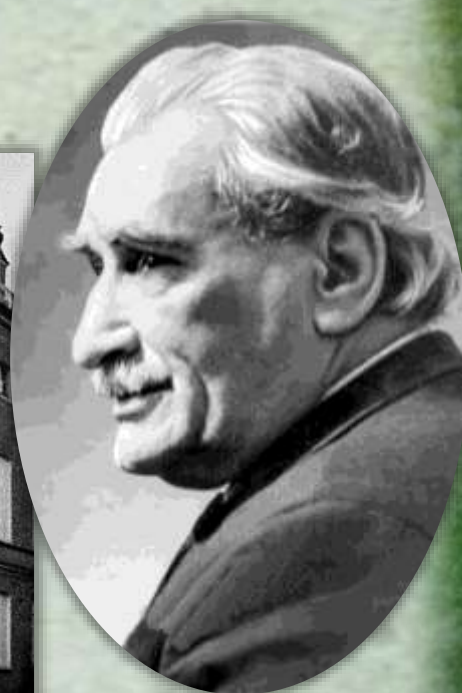
*Інструктаж медичної сестри
з використання полога*

Водночас П.К Грицай очолює кабінет малярійних та глистяних захворювань у 4-му Єдиному диспансері та здійснює консультативну роботу

Протягом 3-х місяців 1933 р. Панас Карпович знаходиться у науковому відрядженні в Москві й Ленінграді, де працює у Московському тропічному інституті та Всесоюзній Академії наук під керівництвом професорів Євгена Івановича Марциновського та Лева Васильовича Громашевського

Є.І. Марциновський

Л.В. Громашевський

*Академія наук СРСР. Москва.
Заснована у 1925 р.*

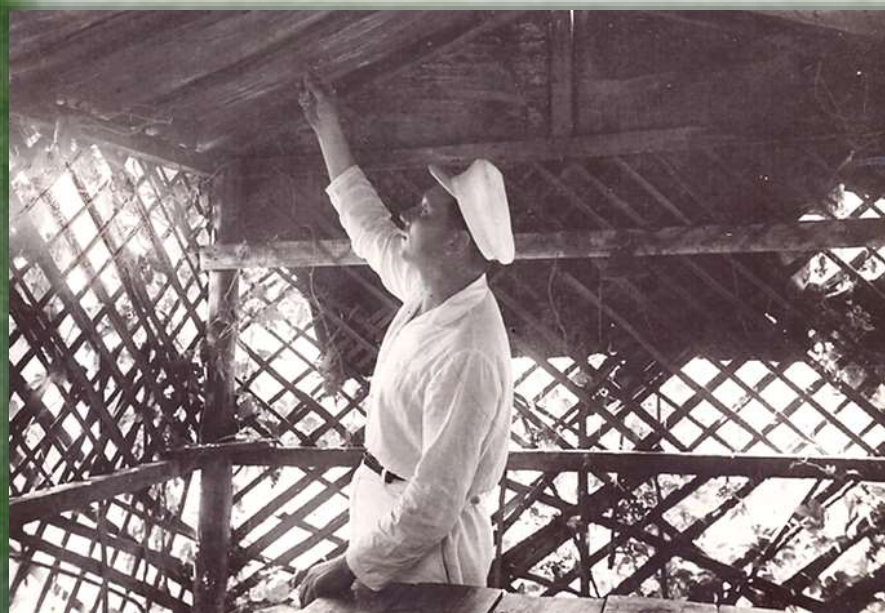
У 1934 р. П.К. Грицай обирається за конкурсом на посаду асистента кафедри епідеміології Харківського медичного інституту (заснована у 1930 р.), яку очолював проф. М.М. Соловійов, і далі працює під його керівництвом

У 1938 р. Панас Карпович захищає кандидатську дисертацію на тему:
«Методика и практика
противомаларийной работы в
системе поликлиники и диспансера»

З цього ж року за сумісництвом вчений очолює епідеміологічний відділ в Українському протозойному інституті

Педагогічну роботу з маляріології, епідеміології, паразитології та дератизації Панас Карпович проводить в санітарно-гігієнічних інституті і технікумі, інституті удосконалення лікарів, медичному інституті

Виловлювання малярійних комарів.
Серпень 1937 р.

Распределение малярийного паразита по видам у болотных гор Карповца.

Табл. 6

<i>Август</i>	<i>Тоды</i>	<i>Малярийные паразиты</i>		
		<i>Pl.vivax</i>	<i>Pl.falciparum</i>	<i>Pl.malariae</i>
<i>Баранков.</i>	<i>1894-96</i>	<i>98.8%</i>	<i>0.6%</i>	<i>0.6%</i>
<i>Грицай П.К. Грицай А.А.</i>	<i>1923-37</i>	<i>98.7%</i>	<i>1.1%</i>	<i>0.2%</i>

У 1940 р. П.К. Гриця затверджено в званні доцента на кафедрі епідеміології Харківського медичного інституту

A black and white photograph showing a medical procedure. A man in a white lab coat stands behind a patient, who is lying down. A woman in a white lab coat is performing a procedure on the patient's back. A glass cabinet filled with bottles and jars is visible in the background.

Досвід

СКЛАДАННЯ МАЛЯРІЙНОГО ПАСПОРТА НАСЕЛЕНОГО ПУНКТА.

Л.Пилипчук (асист. кафе. епідеміології АМУ)

№ _____

№ ІДЕНТИФІКАЦІЇ _____

Маярійний паспорт закладеного пункту № 1

МАЛЯРІЙНИЙ НАШЕЛЕТ

Складено для маярїйних органів з населенням до _____

Назва закладеного пункту район 4^{та} дивізіона м. Харків

Район Жовтневий Область Харківська

1. Загальні відомості	2. Демографічні відомості
Ціна в т. <u>800</u> Період в т. к. к. к. <u>середня</u>	Загальна кількість населення <u>82.000</u> В т. ч. дітей (до 12 років) <u>12.000</u>
Зростає в основі <u>Білоюстої кави</u> Територія <u>кава</u> площі <u>кава</u>	

*Перший малярійний кабінет було відкрито у 1929 р.
при поліклініці № 5 у Харкові*

Професійний досвід лікар збагачує у наукових відрядженнях до Москви та Ленінграду. Після повернення до рідного міста досліджує водойми Харківського регіону на можливість виявлення в них малярійних комарів-переносників тропічного антропонозу

Набережна ріки Лопань

Результати своїх досліджень Панас Карпович використовує у педагогічній діяльності за темами маляріологія, епідеміологія, паразитологія, дезінфекційна справа. Його практичний досвід допомагає удосконалювати знання з епідеміології і сприяє роботі кафедри епідеміології у Харківському медичному інституті. Так створювалися наукові засади вітчизняної епідеміології

Вченим було створено понад 36 наукових робіт. Панас Карпович працював над докторською дисертацією, яка до червня 1941 року була майже завершена. Мав багато задумок щодо боротьби з малярійною інфекцією й досяг би нових висот, якби не війна...

26 червня 1941 р. Панаса Карповича мобілізовано на фронт та зараховано командиром санітарно-епідеміологічного загону 40-ї Армії Воронезького фронту (згодом – 1-го Українського)

Воєнний лікар II рангу П.К. Грицай нагороджений медаллю “За боевые заслуги”

У лютому 1943 р. П.К. Грицай з групою з 5 бійців направлений до Харкова зі спецзавданням. В районі хутору П'ятихатки машина, в якій знаходився Панас Карпович, наїхала на міну. Вчений отримав важкі поранення і помер від ран у шпиталі Харкова 18 лютого 1943 р. Йому було лише 42 роки. Смерть обірвала життя на зльоті й зробила неможливим виконання багатьох планів. Наука втратила перспективного вченого...

Зі спогадів А.А. Грицай, дружини
видатного лікаря:

*«Афанасий Карпович обладал пытливым умом,
был очень энергичен и работоспособен, оптимизм
проглядывал во всех его мыслях и взглядах»*

*«Среди бойцов своего отряда
был незаменимым товарищем и своим
примером оптимизма поднимал у них
дух бодрости в критический момент.
Я была всегда свидетельницей этого,
т.к. тоже работала военврачом в этом
же отряде по санитарной химической
защите»*

*«...мы, пять военврачей во главе с Афанасием
Карповичем, получили спецзадание от нашего
командования... Афанасий Карпович (он ехал в
первой машине) получил тяжелое ранение от
разрыва мины»*

*«В госпитале была сделана инъекция адреналина в сердце, но из шокового состояния
Афанасия Карповича вывести так и не удалось, и он умер на рассвете 18 февраля.
Последние его слова были: «Я умираю за любимую Родину»*

Професіоналізм, помножений на жертовність – риси характеру справжнього лікаря.
Втіленням цього вислову є життя Панаса Карповича Грицяя

Зі списку робіт П.К. Гриця до дисертації
«Методика и практика противомалырийной работы в системе поликлиники и диспансера»:

- Боротьба з гризунами. Довідник дератизаторів. – Харків, 1933.
- Спостереження над комарами, до зимують у м. Харкові та його околицях і боротьба з ними // Українські медичні вісті. – 1927. – № 8/9.
- Противомалырийная борьба на новостройках и при устройстве водохранилищ // Тропическая медицина и ветеринария. – 1931. – № 7-8.
- Протималырийна боротьба на нових будівництвах і при влаштуванні водоймищ // Профілактична медицина. – 1932. – № 5-6.
- Результаты противорецидивной хинизации // Журнал военное санитарное дело. – 1936. – № 10.
- Методика и практика противомалырийной работы в системе поликлиники и диспансера // Медицинская паразитология. – 1937. – № 5.

Грицай А. А. Мои воспоминания / А. А. Грицай // Вустами спогадів та пам'яті. Вища медична школа Харківщини в роки Другої світової війни. – Вид. 2-е, випр. й доповн. / за заг. ред. В. М. Лісового та Ж. М. Перцевої. – Харків : ХНМУ, 2015. – С. 24-25.

Підготувала Л.В. Скрипченко

© НБ ХНМУ, 2021